

Нада и ђакузи када

Пише: Бранимир Марковић
среда, 21 јануар 2009 21:15

„Нација мора да изабере наду уместо страха, јединство, а не сукобе и неслагања”.

Барак Обама

„Воле они Косово, али воле и да имају ђакузи каде у својим кућама.”

Светозар Маровић о својим земљацима – Грбљанима, уочи локалних избора у Котору 2008.

„Животиње живе да би преживеле, а људи да би живели слободно у својој земљи.”

лик Гинерве у филму „Краљ Артур“

Ето Црногорцима нових „историјских“ избора. У Титино и посттитино доба грађани су полетно, свечано обучени ишли на бројне изборе на којима су „бирали“ између једног јединог кандидата. У Милово доба, ако опозиција не дође к-себи, грађани и грађанке ће, по свој прилици, „бирати“ између једне једине опције, распоређене у виду бројних странака, маркетиншки примерених према свачијем укусу.

Страначки програми, идеологије и ставови о кључним питањима су се толико приближили да се уз „међуетнички склад“ може говорити и о међупартијском складу. Готово да су све странке, чак и експлицитно против националног/суверенитета грађана, демократије (схваћене као конкретан облик државног уређења), приватног власништва, слободног тржишта, а за евроатланске интеграције, неолиберални

концепт економије, замену избора „људским правима“, идеолошких, самопроглашених колективитета и њихових (само)постављених „лидера“, предају националног суверенитета транснационалним институцијама итд.

Да је против националног суверенитета власт је показала доношењем уникатног устава уз непосредну асистенцију Групе за промјене. Претходно је „патентирана“ супротстављеност националног и грађанског концепта (свуда у свету то су две стране истог – без слободних грађана нема нације и обрнуто, нације не постоје у недемократским системима), ваљда по угледу на „аналогну“ дихотомију на Србе и Црногорце. Опозиција, у релативно дугом периоду јавне расправе, пре доношења Устава није дала ниједан конкретан предлог, осим гласног размишљања, час о више конститутивних народа и дводомном парламенту, а час о мањинском положају, али увек без дефинисања већинског народа. Штавише, у својој анационалности су предњачили баш лидери проскрибовани као националистички. Тако је Милошевићев јастреб Бранко Костић тврдио „...у овим условима, за самосталну Црну Гору једину и праву шансу видим у афирмацији грађанског, а не националног концепта државе“, с чим се сложио и Шоћ: „Црна Гора је већ дефинисана као грађанска држава, као таква функционише и не знам зашто би се ту било шта мијењало“, да би Миодраг Живковић засолио: „Неприхватљиво је постојеће рјешење да се држава прави на основу историјског права црногорског народа, већ свих народа који живе у Црној Гори и који су на њеној територији аутохтони.“ Није тешко замислити како некадашњем гласачу ЛСЦГ звучи „неприхватљивост историјског права црногорског народа“, тек, таква множина „аутохтоних народа“ на тако малом простору ни ДПС-у није пала на памет.

По систему „држ'те лопова“, уочи доношења устава су се, о наводном црногорском национализму, разгаламили баш „националисти“ псеудоетничких идеолошких колективитета, иначе староседеоци Црне Горе, који су својим матицама прогласили суседне државе, па су свуда у свету уобичајена решења и понашања нација и држава „превентивно“ сатанизована. Председник тада новоформиране Бошњачке странке (БС) Рафет Хусовић оптужио је власт да наводно пројектује националну државу црногорског народа у којој ће Бошњаци-Муслимани бити национална мањина (и једно и друго је очито, по њему, нешто јако лоше), његов земљак, а политички неистомишљеник председник пројугословенске Лиге за сјевер, Смајо Шаботић, сматрао је да је „...програм ДПС-СДП квазидемократски и асимилаторски, са намјером да се Црногорци који говоре српски(?), Срби, Муслимани и Бошњаци преименују (?) у Црногорце. Портпарол Бошњачког блока за јединствени Санџак Шефкет Крцић тврдио је да је црногорски режим, захваљујући пресији, успео да асимилује око 30 одсто или 40.000 Бошњака. Добрило Дедеић је изјавио да је „запањујућа чињеница да је 20.000 људи само из једне, ромске етничке и националне заједнице било приморано да се одрекне националног идентитета, само да би Мило Ђукановић учешће Црногораца у укупном становништву, на посљедњем попису, пребацио преко четрдесетог процента“. По Дедеићу и Крцићу су, дакле, скоро трећина декларисаних Црногораца уствари

„етнички“ Роми и Бошњаци. Узгред, зашто и за чије интересе би то било „лоше“ све и да је тачно? Српске? Црногорске?

Коалицији ДПС-СДП, међутим, на памет није падало да спроводи оно за шта је оптуживана, суверенистичкој опозицији (ЛП, ГЗП) још мање, па данас пророчански делује усамљено упозорење Слободана Турлакова, професора на Факултету политичких наука у Београду, објављено пре скоро 3 године у ауторском тексту у подгоричкој Републици: „...на очиглед свих Црногораца, легитимна црногорска држава, лагано и сигурно престаје да буде црногорска. Настало је вријеме које нуди стварност рада, стварност коришћења природних љепота Црне Горе, коју су схватили сви они који купују црногорски Јадран, чак и они из далеке Русије. Црногорска Црна Гора се осипа и смањује, и то је једна трагична стварност, која погађа све нас, звали се ми Срби или Црногорци. И једни и други постали смо бувљак, на ком бјелосветски шверцери, кријумчари, мафијаши диктирају своје услове, који су подједнако понижавајући и уништавајући и за Црногорце и за Србе.“

Примери недемократичности на које се критичари режима позивају углавном су примери самовлашћа, пљачке и бахатости у којима опозиција не препознаје никакав систем, идеолошки концепт, међународни контекст, примере упоредиве са другим земљама, чак ни „дух времена“. Истовремено, иста та опозиција, постајући упорнији противник националне државе, чак и од режима многим грађанима постаје одбојна као концептуално антидемократска. И то баш у време кад идеја обнове националне државе и суверенитета планетарно „узвраћа ударац“ (Обама, Путин, Клаус, Караманлис, Ирска, Словачка, енглески конзервативци, Чавес...).

Два стуба демократије – слободни избори и компетентност се обесмишљавају (псеудо)националним кључевима на којима инсистира опозиција на радост режима, што потврђује и изјава Мишка Вуковића: „Нека кажу лидери Срба у Црној Гори да ли су мањина и одмах ћемо прилагодити закон. Ако јесу, онда би 30 одсто Срба у Црној Гори имало загарантоване мандате, па нам избори не би требали...“ И све у име некаквих неодређених мањинских и људских права и наводних европских стандарда, који се не гарантују нигде у свету и не практикују готово ни у једној од земаља ЕУ.

Уместо идеала да се изаберу најспособнији и најкомпетентнији, опозиција нуди да друштвом управљају неизабрани, постављени по националном (прецизније идеолошком) кључу, а не способностима, не би ли анулирала сталне поразе на изборима. Као да ДПС не би хитро нашао подобне, декларисане Србе и уједно уштедео на предизборној пропаганди, смицалицама и притисцима. Па они са убедљивом разликом побеђују

управо у градовима где су декларисани Срби једнако бројни или чак бројнији од декларисаних Црногораца (Будва, Подгорица, Никшић, Тиват, Котор, Беране...).

Племенисти идеал да у окриље нације буду примљени сви грађани државе, а не само они истог етничког или расног порекла (насупротив идејама локалних етноцентриста, расиста и њима сличних) у основи је нераздвојивости демократског система од националне државе (од пре два века до 1918. подразумевао се и у Црној Гори и кнежевини/краљевини Србији).

У том кључу посматрано, да је режим заиста успео да асимилује толико Бошњака и Рома у црногорску нацију, колико тврде поменути етноцентристички и псеудоетнички лидери, то би био знак велике толеранције и једнакоправности црногорског друштва, дакле „јак добро“, поготово у очима западних ментора којима се улагују приказујући то као „јак лоше“. Колико је Американцима кристално јасна веза између демократије и нације, а колико су домаћи лидери „некомпатибилни“ са њиховим увреженим схватањима, илустроваћемо изводом из критике америчке спољне политике Теда Гејлена Карпентера (баш ту смо изабрали само зато што је прва „при руци“ од многих објављених на овом сајту): „Америка никада неће бити безбедна и успешна ако се туце хронично лоше вођених земаља (некако) не трансформишу у слободне, демократске државе. То је план за бескрајне мисије и непрекидне ратове за „изградњу нација“. Сажето – трансформација у демократску државу = изградња нације. Црногорско друштво је, међутим, толико нетрпељиво, да чак ни два рођена брата не могу један другог да приме у „своју“ (псеудо)нацију, а нетрпељивост подгрева и опозиција и власт, сматрајући да је фингирана подела и „реетнизација“ европски стандард.

Од режимског гуруа неолиберализма проф. др Веселина Вукотића и његове екипе, економски тим Групе за промене се разликује једино по инсистирању на пореклу капитала. По свему осталом – обожавању великих индустријских система, (КАП, Жељезара, Пљеваљски рудници и термоелектрана...) само зато што запошљавају десетине хиљада модерних робова, равнодушности према ситним домаћим предузетницима, истоветном концепту развоја привлачењем страних инвестиција на тендерима прилагођеним искључиво крупном капиталу, међу њима влада „међуекспертски склад“ (једино што су у ГЗП мало „гадљиви“ на руски капитал). Ситни и средњи поседници који су доскора чинили већину и економски најздравији део становништва, а сада масовно пропадају, чак и кад су „еварски милионери“, имају мало вајде од тога да ли ће пропасти због привилегованог положаја тајкунске или мултинационалне компаније.

Остале опозиционе странке, осим СНП-а, ни раније се нису много бавиле економским темама. СНП је, међутим, до скоро била заступник ситних и средњих поседника. Наиме, док је врх странке мудровао о светским геостратешким проблемима и служио вођи у Београду, локални функционери СНП-а, поготово у приморским градовима су се вредно, принципијелно, аргументовано и упорно борили за реституцију и против пљачке приватне својине локалних поседника коју је спроводила ДПС преко Морског Добра и недоношењем или креирањем просторних и урбанистичких планова по неолибералним рецептурама. Због такве свакодневне активности „на терену“ били су заслужено најпопуларнији. Уласком Милићевог СНП у (ултра)евроунијатски табор ова активност је замрла, а ДПС „унапредила“ своје укидање приватне својине (какво су чак и комунисти могли само да сањају). Они сада једноставно, посредством општинских власти, отму атрактивну земљу од катастарских власника (пример Завала, Кртоли...), промене урбанистички план у корист мултинационалне компаније, бивше власнике упуте на суд, који ће за коју деценију („после мене потоп“) вероватно донети пресуде о одштети – о трошку пореских обвезника. За то време, мултинационалне компаније или домаћи тајкуни „млате паре“, које је могло да „млати“ домицилно становништво или дијаспора – поменути бивши власници (многи од њих су одавно „еварски милионери“) да је њима урбанистичким плановима била дозвољена иста таква градња на сопственој земљи. Толико о слободном тржишту и једнаким шансама. Симптоматично је да се опозиционе странке, поготово ГЗП, и разне НВО предвођене Вањом Ђаловић не баве оним делом проблема који се тиче отимања земље бивших власника (ђедовине), већ само нормативним, процедуралним и осталима које се тичу европских стандарда.

Што се евроатланских интеграција тиче, ту као да влада подела рада. Режим вербално дува у флок интеграције у НАТО, а опозицији препушта дување у главно једро – улазак у ЕУ, при чему је унутар опозиције консензус (један од ретких, ако не и једини) да су против уласка у НАТО, а за улазак у ЕУ. Нико се у опозицији не пита коме је још то успело (и зашто би Црна Гора била прва) и како ће, овако нестандартно уставно устројена, бити примљена у заједницу националних држава (Вацлав Клаус: „Што се тиче европске „уставне“ кризе, чешка влада, бар се наддам, Европу неће водити ка све теснијој заједници, ка Европи регија (а не држава), ка централизовано наднационалној супердржави...“).

Још једно мњење је алиби комплетном опозиционом блоку и брижљиво се гаји преко медија. То је фама о непобедивости режима. Аргументује се наводном чињеницом да једино у Црној Гори од времена комунизма није промењен режим. Аргумент је једноставно нетачан. Ако посматрамо персонално у СВММ транзиционим земљама на власти су, углавном, бивши „дужносници“ макар социјалистичке омладине, ако не баш компартија и тајних служби, па ни Ђукановић/Маровић нису никакви изузеци. По чему се бивши соцомладински лидери Ђукановић и Маровић разликују од својих некадашњих колега Мићуновића, Јанше, Кучана, Рачана, Дрновшека, Чурчања или руских тајкуна – некадашњих омладинских функционера? Идеолошки посматрано, режим је у Црној

Гори итекако био збачен – на председничким изборима кад је Мило Ђукановић победио носиоца милошевићевских снага Момира Булатовића, што је био много радикалнији преврат него у Србији 5. октобра 2000. (када је Милутиновић остао председник Србије, а Савезну владу чинили тадашњи СНП и остали црногорски ригидни следбеници Милошевића). Па заборављени тријумф удружене опозиције на локалним изборима 2002. у СВММ градовима осим Подгорице и мањинских. Увек по истом рецепту Народне слоге – анимирањем свих грађана, тј. удружене нације. Данашња опозиција ради управо супротно и сама себе, парцелизацијом циљних група, математички осуђује на поразе, а ДПС „баш то и хоће“.

Тешко је не приметити да опозициони потенцијал лежи у суверенистичком бирачком телу. Анимирање „српског“ бирачког тела достигло је врхунац на председничким изборима, отада се (на свим локалним изборима – Херцег Нови, Тиват, Котор) само осипа. Суверенистички бирачи су затворили круг од времена Милошевићевих ратова и хиперинфлације до Ђукановићевих времена. Млади Цетињани Дафининих '90-тих нису имали новца ни да плате приградски бус до 20 км удаљене Будве у којој су се „они из (будућих београдских) читуља“ разметали трошећи по неколико цетињских плата за једну туру пића. Њихов оправдани гнев вешто је усмераван на Србију. Двадесетак година касније њихова деца у наводно црногорској држави, такође, не могу да се окупају у црногорском мору, могу да приђу обали само као јефтина радна снага. За шта су се они борили? Иако са „српском“ браћом очигледно деле идентичне проблеме, њима се уочи избора не обраћа ни ДПС, ни опозиција, јер се „подразумева“ коме иду, тачније коме не иду њихови гласови.

За разлику од лидера странака, идеолошки јаз између суверенистичких и „просрпских“ бирача готово и да не постоји, а свест да су насамарени и једни и други јача. Процент декларисаних Црногораца који говоре српски (свега 11 % Црногораца се, у јеку најжешће пропаганде, на попису становништва изјаснило да говоре црногорским језиком) и признају канонску цркву говори да се „дукљанске“ аутохтонистичке будалаштине које су кредо лидерима суверенистичких странака – међу бирачима нису баш примиле. Већина једноставно воли Црну Гору. С друге стране, већина „просрпских“ гласача уопште не дели карађорђевићевски презир према црногорским државним традицијама и династији Петровића, нелојалност матичној и лојалност искључиво држави Србији карактеристичне за њихове лидере и идеологе. Они су, баш напротив, поносни што је Црна Гора српска. Иронично је да засићеност „међубратским“ зађевицама користи само ДПС, што показују локални избори у Котору, Будви, Тивту и Херцег Новом.

Консензус око доношења новог уобичајеног (као свуда у Европи) устава с одредницама да је Црна Гора држава црногорске нације, званични језик српски, званична писма

ћирилица и (не само) латиница, цркве – канонски признате и томе примерених изборних и закона о држављанству, међу бирачима би вероватно био прихваћен. Међутим, сујета опозиционих лидера и „српских“ и суверенистичких странака не дозвољава да се ова питања ставе на дневни ред, јер би се по систему „цар је го“ обелоданила њихова скоро двадесетогодишња лутања, заблуде, погрешне процене и некомпетентност, без обзира што су државотворна (некадашњи либерали) и идентитетска (некадашњи народњаци) питања – традиционално – била главни разлози због којих су људи гласали за њих.

Слично би био прихваћен и консензус око црногорском друштву примеренијег и праведнијег концепта економског развоја који имплицира име Народне странке и Нове српске демократије (Неа димократија?) и поменута развијена пракса локалних одбора СНП-а, некада дела режимске странке којом је појачан опозициони корпус.

Режим, идеолошки притиснут са три стране: „америчким“ императивом трансформације у демократску државу на једини у историји познат начин – „изградњом“ нације, тежњом за улазак у ЕУ – заједницу националних држава и руским концептом „национализације будућности“ и одбране националних суверенитета схвата (или им је предочено) неодрживост садашњег устројства, па невољно покушава да фингира некакву псеудонацију. Пробни балон је већ пустио човек који је и иначе задужен за „истрчавања“, лидер СДП Ранко Кривокапић: „Желимо да Црна Гора направи тај искорак да се на Балкану створи грађанска нација (?), односно они који своју нацију одређују према припадности држави.“ Међутим, реч „они“ (који..) која сугерише да постоје и „они други“ (који не...), а који би арбитарно били одбачени из националног корпуса због својих идеолошких ставова, открива суштинско несхватање појма нације, што је за бивше комунисте и разумљиво.

За овакве темељно државотворне кораке режим, а по свој прилици ни опозиција, нису вољни/способни. Неко ће једног дана то морати да уради, или Црне Горе неће бити. Зли језици би рекли да је можда баш то нечији заједнички циљ. Грађана Црне Горе свакако није.

Уколико предизборне теме поново буду уобичајене тричарије („како до ђакузи каде“), тријумф ДПС-а на предстојећим изборима је готово закономеран.